

ARBEIDSRETTEN

DOM

Avsagt: 14. januar 2016

Saksnr.: 12/2015

Lnr.: 1/2016

Dommere: Marit B. Frogner
Karen-Anne Gussgard
Liv Gjølstad
Karin Ask-Henriksen
Tove Stangnes
Thor Johansen
Kjell Bjørndalen

Saken gjelder: Lovligheten av politisk demonstrasjonsaksjon

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Advokat Tarjei Thorkildsen

mot

1. Landsorganisasjonene i Norge ved LO Stat
 2. Norsk Lokomotivmannsforbund
 3. Norsk Jernbaneforbund
- Advokat Atle Sønsteli Johansen
-

DOM

(1) Saken gjelder spørsmålet om en politisk demonstrasjonsaksjon i tidsrommet kl. 10.00 til kl. 13.00 15. juni 2015 var tariffstridig og ulovlig på grunn av dens varighet.

(2) **Sakens tariffrettslige ramme og bakgrunn**

(3) Det er inngått hovedavtale for perioden 1. januar 2013 til 31. desember 2015 mellom Arbeidsgiverforeningen Spekter (Spekter) og Landsorganisasjonen i Norge (LO), representert ved LO Stat, og deres medlemmer. Hovedavtalen § 12 har slik bestemmelse om fredsplikt:

«Hvor det er overenskomst, må arbeidsstans eller annen arbeidskamp ikke finne sted så lenge overenskomsten gjelder.»

(4) Arbeidstvistloven § 8 har også bestemmelse om fredsplikt.

(5) Hovedavtalen mellom partene har ikke bestemmelse om politiske demonstrasjonsaksjoner.

(6) Samferdselsdepartementet fremla 12. mai 2015 Meld. St. 27 (2014–2015): På rett spor. Reform av jernbanesektoren. I meldingen var det under punkt 6.1 gjort rede for personalmessige konsekvenser. I underpunkt 6.1.2, pensjonsordninger, ble det blant annet uttalt at det for eksisterende statlige eide selskap ikke ville bli lagt opp til endringer i etablerte pensjonsordninger, og at det fremdeles ville være opp til selskapene å beslutte hvilken pensjonsordning som skal gjelde for de ansatte.

(7) Det var åpen høring i Stortingets transport- og kommunikasjonskomité 26. mai 2015. Under høringen deltok blant annet 2. nestleder i LO, Hans Christian Gabrielsen, leder av Norsk Jernbaneforbund, Kjell Atle Brunborg, og leder av Norsk Lokomotivmannsforbund, Rolf Jørgensen.

(8) På hjemmesiden til Fri Fagbevegelse ble det 27. mai 2015 lagt ut en artikkel med overskrift «Derfor streiker de jernbaneansatte 15. juni». Artikkelen ble oppdatert dagen etter. I artikkelen fremgikk det blant annet følgende om begrunnelsen for aksjonen:

«Mandag 15. juni kl. 10-13 går ansatte i NSB, Flytoget og Jernbaneverket ut i politisk streik. De stanser togene i protest mot jernbanereformen.

Her er noen av grunnene:

1. Jernbanen splittes opp

...

2. Vil heller ha økte investeringer

...

3. Frykter dårligere pensjon

...

- Det legges opp til en «lukket ordning». For medarbeidere som ansettes etter at foretaket er opprettet, vil det bli etablert en egen ordning utenfor SPK, står det om pensjoner.

Jernbaneforbundet reagerer både på begrensningene og at de kommer lenge før selskap og styre er på plass.

4. Lønns- og arbeidsvilkår kan bli presset nedover

...

- Her kan det bli press på arbeidstider, ansettelsesforhold og kjøre- og hviletidsbestemmelsene, sa Rolf Jørgensen i komitehøringen.

5. Saken behandles ikke grundig»

- (9) I brev til Spekter av 29. mai 2015 varslet Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund politisk demonstrasjonsaksjon 15. juni 2015 kl. 10.00–13.00. I brevet het det:

«Norsk Lokomotivmannsforbund og Norsk Jernbaneforbund har vedtatt å oppfordre til politisk streik mandag 15. juni 2015 kl 10.00 - 13.00. Aksjonen er rettet mot Regjeringens forslag til Stortingsmelding 27 (2014-2015) På rett spor – Reform av jernbanesektoren. Reformforslaget innebærer en privatisering og oppsplitting av jernbanen i Norge. NSB vingeklippes og det foreslås konkurranseutsetting av drift- og vedlikeholdsoppgaver i Jernbaneverket, samt konkurranseutsetting av persontrafikken.

Varslet og oppfordringen gjelder våre tariffområder. De tillitsvalgte i virksomhetene vil varsle sin arbeidsgiver i så god tid som mulig om deltakelse i aksjonen.»

- (10) Samme dag ble det på Norsk Lokomotivmannsforbunds hjemmeside lagt ut informasjon om aksjonen:

«Forbundsstyrene i Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund har vedtatt politisk streik den 15. juni kl. 10-13. Hovedarrangementet vil finne sted på Oslo S, Jernbanetorget ved Osvald Statuen og på Eidsvoll plass foran Stortinget.

Vi legger også opp til arrangementer i samarbeid med LO lokalt i Trondheim, Bergen og Stavanger. Vi vil organisere transport T/R Drammen-Oslo.

Vi kommer tilbake med mer utfyllende informasjon om det praktiske.

Hvorfor politisk streik?

...

Reformforslaget beskriver også at personalets pensjonsordninger skal endres. Vi reagerer sterkt på at det legges føringer knyttet til avtaler som partene i arbeidslivet håndterer.

...»

- (11) I brev fra Spekter til LO Stat 2. juni 2015 ble LO Stat innkalt til møte 4. juni 2015 om den varslede politiske aksjonen. Det ble også bedt om en begrunnelse for varigheten. I brevet het det blant annet:

«Spekter konstaterer at aksjonens varighet er varslet til 3 timer, noe som ligger over det som i alminnelighet er akseptert av Arbeidsretten. Det er fra forbundenes side ikke gitt noen begrunnelse for hvorfor denne aksjonen har en lengre varighet enn det som er alminnelig

akseptert og hva som til sammenligning ble varslet i forbindelse med aksjonen mot regjeringens forslag til endringer i arbeidsmiljøloven. Spekter vurderer på dette grunnlag den varslede aksjonen den 15. juni å være en ulovlig aksjon i strid med fredsplikten.»

- (12) Det var i perioden 5. juni til 9. juni 2015 e-postkorrespondanse mellom Spekter og LO Stat og deres advokater. I e-post 5. juni 2015 fra Eivind Gran, nestleder i LO Stat, het det:

«Vi har bedt NJF om å beskrive det praktiske behovet for å avholde en politisk aksjon med varighet på 3 timer.

Forbundets redegjørelse er at de i minst mulig grad vil ramme reisende og arbeidsgiver, og at den politiske markering er rettet mot sittende regjering. De avholder derfor markeringen på formiddagen fra kl. 10 til kl. 13. Dette betyr at de må ha tid til å frakte folk fra jobb og tilbake på jobb.

Busser vil bli satt opp fra Verkstedet Sundland og Drammen stasjon. Det kommer også deltakere fra Østfold og Akershus/Hedmark.

Selve arrangementet starter på Oslo S kl. 1045, og avsluttes senest kl. 1230 på Eidsvolls Plass. Forbundene vil også inngå avtaler med bedriftene om praktisk gjennomføring og tilsyn av tog, slik at trafikken kan starte opp igjen før ettermiddagsrushet. Alternativet til å bruke 3 timer midt på dagen, ville være å basere seg på å ta aksjonen etter arbeidstid. Eksempelvis fra kl. 15 til kl. 17.

Dette ville bety en mer omfattende togstans, og mer kaos.»

- (13) I etterfølgende korrespondanse mellom partenes advokater ble det klarlagt at Norsk Lokomotivmannsforbund i hovedsak hadde gjort de samme vurderingene som Norsk Jernbaneforbund.

- (14) Forhandlingsmøte mellom Spekter og LO Stat ble avholdt 4., 9. og 10. juni 2015.

Protokollen lyder:

«Bakgrunn

Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund varslet Spekter i brev av 29. mai 2015 om at forbundene ville oppfordre sine medlemmer til å gjennomføre en politisk aksjon mandag 15. juni 2015 mot Regjeringens forslag «På rett spor – Reform av jernbanesektoren». Aksjonen er varslet å ha en varighet på 3 timer – fra kl. 10.00 til 13.00.

I brev datert 2. juni 2015 fra Spekter til LO Stat viser Spekter til at aksjonens varighet ligger over det som i alminnelighet er akseptert av Arbeidsretten. Ut fra de foreliggende opplysninger om aksjonen per 2. juni, meddelte Spekter LO Stat at man vurderer den varslede aksjonen den 15. juni å være en ulovlig aksjon i strid med fredsplikten. LO Stat ble på dette grunnlag innkalt til forhandlinger den 4. juni 2015.

Spekter ba i møtet om en begrunnelse for hvorfor LO Stat vurderer at det er behov for en aksjon av 3 timers varighet. LO Stat meddelte at de ikke var kjent med begrunnelsen for dette, og at slik begrunnelse måtte innhentes fra Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund. LO Stat krevde framlagt dokumentasjon på Spekters påstand om at Arbeidsrettens praksis bygger på aksjoner av 1-2 timers varighet. Dette kunne Spekter ikke framlegge i møtet.

Partene ble i møtet 4. juni enige om at LO Stat skulle fremskaffe forbundenes begrunnelse for aksjonens varighet. Videre ble partene i møtet enige om at de respektive advokatmiljøene kunne drøfte rettspraksis.

I e-post fra henholdsvis LO Stat datert 5. juni og LOs advokat Sønsteli Johansen datert 9. juni 2015, anfører forbundene at begrunnelsen for aksjonens varighet, er at medlemmene trenger reisetid frem og tilbake til Oslo for å delta på arrangementer og i demonstrasjonstoget som skal

gå fra Oslo S til Eidsvoll plass. Tidspunktet for aksjonen, kl. 10 til kl. 13, er valgt for i minst mulig grad å ramme reisende og arbeidsgiver. Alternativet ville være en kortere aksjon lagt til arbeidstidens slutt, det vil si i rushtiden.

Spekters anførsler:

Spekter anfører at LO-forbundene ved å varsle aksjonen med en varighet på 3 timer, utvider grunnlaget og tidsrommet for aksjonen sammenlignet med det som i alminnelighet er lagt til grunn som lovlig politisk aksjon. Spekter mener den varslede aksjonen den 15. juni 2015 er en tariffstridig og ulovlig aksjon i strid med fredsplikten.

LO Stats anførsler:

Forbundenes redegjørelse er at de i minst mulig grad vil ramme reisende og arbeidsgiver, og at den politiske markering er rettet mot sittende regjering.

De avholder derfor markeringen på formiddagen fra kl. 10 til kl. 13. Dette betyr at de må ha tid til å frakte folk fra jobb og tilbake på jobb. Busser vil bli satt opp fra Verkstedet Sundland og Drammen stasjon. Det kommer også deltakere fra Østfold og Akershus/Hedmark. Selve arrangementet starter på Oslo S kl. 1045, og avsluttes senest kl. 1230 på Eidsvolls Plass.

Forbundene vil også inngå avtaler med bedriftene om praktisk gjennomføring og tilsyn av tog, slik at trafikken kan starte opp igjen før ettermiddagsrushet.

Alternativt til å bruke 3 timer midt på dagen, ville være å basere seg på å ta aksjonen etter arbeidstid. Eksempelvis fra kl. 15 til kl. 17. Dette ville bety en mer omfattende togstans, og mer kaos.

LO Stat mener den varslede aksjonen den 15. juni ikke er i strid med hovedavtalens bestemmelser om fredsplikt.»

- (15) Spekter tok ut stevning for Arbeidsretten 11. juni 2015. Tilsvar ble inngitt 19. juni 2015. Hovedforhandling ble avholdt 17. og 18. september 2015. Etter at saken var tatt opp til doms, men før det var avsagt dom, døde en av dommerne. Retten besluttet 20. oktober 2015 på denne bakgrunn å avholde ny hovedforhandling. Denne ble avholdt 7. og 8. desember 2015. To partsrepresentanter og seks vitner avga forklaring. Dom i saken er på grunn av feriefravær ikke avsagt innen fire uker etter avslutningen av hovedforhandling, jf. arbeidstvistloven § 56 annet ledd.
- (16) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (17) *Arbeidsgiverforeningen Spekter* har i korte trekk anført:
- (18) Den politiske demonstrasjonsaksjonen som ble gjennomført i tre timer 15. juni 2015 var tariffstridig og ulovlig. Aksjonen hadde en varighet som gikk lenger enn det fredsplikten tillater.
- (19) Utgangspunktet er at det gjelder fredsplikt i tariffperioden. Fredsplikten er likevel ikke til hinder for at det kan gjennomføres politiske demonstrasjonsaksjoner. Det er flere vilkår – herunder at aksjonen må være «kortvarig»; en til to timer er normalt. De siste store aksjonene har også vart inntil to timer.

- (20) Den politiske demonstrasjonsaksjonen består i at arbeidet nedlegges. Andre ytringer og aksjoner i arbeidstakernes private interesse kan foregå i fritiden. Vilklårene for og adgangen til politisk demonstrasjonsaksjoner har blitt snevret inn over tid. Samtidig har den faktiske mulighet til å ytre seg har blitt utvidet, og arbeidstakerne har fått flere kanaler. I vår sak har fagforeningene deltatt under blant annet høringen i Stortinget og gitt uttrykk for sitt syn.
- (21) En aksjon utover det normale krever særlig begrunnelse. Begrunnelsen for varigheten var behovet for å frakte arbeidstakere til Oslo og til markeringen i sentrum. En slik begrunnelse – transportbehov – er ikke saklig og kan ikke begrunne en varighet utover det normale. De som var utenfor Oslo kunne også deltatt ved å nedlegge arbeidet der de oppholdt seg. Det er mange arbeidstakergrupper som ikke kan forlate arbeidsplassen under en demonstrasjonsaksjon.
- (22) Aksjonen skal ikke påføre arbeidsgiver unødige ulemper – det er krav om forholdsmessighet. I vurderingen må det vektlegges at NSB-konsernet har vært utsatt for politiske demonstrasjonsaksjoner tre ganger i løpet av ni måneder. Det tilsier at aksjonen må ha begrenset varighet.
- (23) Det er misvisende nr forbundslederne i Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund sammenlikner med en situasjon der de ikke hadde samarbeidet med arbeidsgiver om gjennomføringen, og hvor dette ville gitt betydelig større forsinkelser. Utgangspunktet er at arbeidsgiver ikke skal rammes unødig.
- (24) Den opplevde viktighet kan ikke begrunne en aksjon utover det normale. nske om publisitet gir ikke heller ikke grunnlag for lengre varighet, jf. også ARD 2001 side 88.
- (25) Formålet i seg selv innebærer ikke at aksjonen er tariffstridig. Det har imidlertid en slik nærhet til egne tariffforhold at det også av den grunn må utvises særlig varsomhet med å «strekke» varigheten.
- (26) Det politiske budskapet kunne vært markert med et mindre omfang ved en kortere varighet, jf. også Arbeidsrettens uttalelser i ARD 2001 side 88. Det ligger innenfor Arbeidsrettens kompetanse og tradisjon å overprøve forholdsmessigheten av en aksjon. I dette tilfellet ville en aksjon på to timer midt på dagen vært tilstrekkelig. Arbeidstakersiden hadde andre arenaer, og fagforeningenes synspunkter var kjent.
- (27) De saksøktes anførsler knyttet til Grunnloven, EMK og ILO er uten betydning for saken. Spekters syn er uansett ikke i strid med EMK. Det er ikke tale om å forby politiske

demonstrasjonsaksjoner, og EMK anerkjenner at det kan være grenser også for streikeretten. Tariffavtalens fredsplikt er en slik grense.

- (28) Det er nedlagt påstand om sakskostnader. Selv om det er spørsmål om ulovlig og tariffstridig aksjon, er det i realiteten et ordinært tolkingsspørsmål. I slike saker tilkjenner Arbeidsretten normalt ikke sakskostnader.
- (29) Det er nedlagt slik påstand:
- «1. Politisk demonstrasjonsaksjon 15. juni 2015, initiert av Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund, var tariffstridig og ulovlig.
 2. Norsk Jernbaneforbund, Norsk Lokomotivmannsforbund og LO Stat plikter å erstatte Arbeidsgiverforeningen Spekters sakskomkostninger.»
- (30) Landsorganisasjonen i Norge ved LO Stat, Norsk Lokomotivmannsforbund og Norsk Jernbaneforbund har i korte trekk anført:
- (31) Den politiske demonstrasjonsaksjonen var ikke i strid med fredsplikten. Utgangspunktet er at en aksjon skal være «kortvarig», men Arbeidsretten har aldri oppstilt varighetsbegrensninger. Dersom Arbeidsretten har vært i tvil om en aksjon er ulovlig og tariffstridig på grunn av dens formål, har retten vist til at varigheten kan kaste lys over det reelle formålet.
- (32) LO og dets forbund har gjennomført politiske demonstrasjonsaksjoner av ulik varighet. I ARD 1976 side 23 godtok Arbeidsretten to dager, og i ARD 1976 side 96 ble 8 timers aksjon omtalt som «så kortvarig som det etter forholdene var mulig». I ARD 2001 side 88, som saksøker har lagt betydelig vekt på, uttales at «[a]bsolutte grenser for varighet gir rettspraksis imidlertid ikke grunnlag for å oppstille».
- (33) Spekter uttalte at dersom den politiske demonstrasjonsaksjonen hadde vart i to timer, ville den vært godtatt. Spekter har vist til at det var tilstrekkelig med to timer da det ble gjennomført politisk demonstrasjonsaksjon mot endringene i arbeidsmiljøloven. Det var et helt annet arrangement som ble organisert av tre av landets fire hovedorganisasjoner. Det ble lagt til slutten av dagen, og det skapte andre sikkerhets- og logistikkmessige utfordringer. Dersom den aksjonen hadde vart lenger, ville man i praksis kunne lammet store deler av Norge i lang tid.
- (34) Konsekvensene ville vært betydelige dersom aksjonen 15. juni 2015 i stedet hadde vart i to timer i rushtiden på ettermiddagen. Det ble også bekreftet av Tom Ingulstad fra NSB. Det ville rammet pendlerne og langt flere reisende. Varighet kan derfor ikke vurderes isolert. Etter de saksøktes syn var den politiske aksjonen som ble gjennomført 15. juni 2015 et

skoleeksempel på hvordan en slik aksjon bør gjennomføres. Det var et utmerket samarbeid med NSB og Jernbaneverket, og alle ønsker fra arbeidsgiversiden ble etterkommet.

Skadevirkningene ble på den måten begrenset.

- (35) Det er første gang LO har hørt at det ikke er akseptabelt at arbeidstakere som ikke har sin arbeidsplass i nærheten av der demonstrasjonen foregår reiser dit. Rolf Nergård, forhandlingsdirektør i NHO, ga også uttrykk for at det var uproblematisk at man forlater arbeidsplassen. På direkte spørsmål svarte han at det også gjaldt de som hadde sin arbeidsplass på Grorud. All reisetid ble avvirket i forbindelse med demonstrasjonen, og det var varslet i forkant. Arbeidsretten har aldri gitt uttrykk for at arbeidstakerne ikke kan reise for å delta i en politisk demonstrasjonsaksjon.
- (36) Arbeidsretten har ikke etablert noe «forholdsmessighetsprinsipp» – det er en «viss forholdsmessighet» som ikke stilles for strengt, jf. ARD 2001 side 88. Retten har gitt den som gjennomfører en aksjon et stort vurderingsrom til selv å kunne fastsette hvordan en aksjon skal gjennomføres. Det er snarere en misbrukslære. Arbeidsretten har ikke akseptert misbruk og aksjoner som ikke har tatt hensyn til skadepotensialet.
- (37) Grunnloven § 101 gir et særlig vern for organisasjonsretten slik den er nedfelt i EMK artikkel 11. Det vil være i strid med EMK artikkel 11 dersom Arbeidsretten gir Spekter medhold, jf. også EMDs dom av 12. november 2008 i sak Demir og Baykara mot Tyrkia og dom av 21. april 2009 i sak Enerji Yapi-Yol Sen mot Tyrkia.
- (38) Det kreves sakskostnader. I ARD 2014 side 212 uttalte Arbeidsretten at det i slike saker tilkjennes sakskostnader. Tilsvarende må gjelde når arbeidstakersiden urettmessig anklages for tariffbrudd.
- (39) Det er nedlagt slik påstand.

«1. Landsorganisasjonen i Norge ved LO-Stat, Norsk Lokomotivmannsforbund og Norsk Jernbaneforbund frifinnes.

2. Arbeidsgiverforeningen Spekter dømmes til å betale sakens omkostninger.»

- (40) **Arbeidsrettens merknader**
- (41) *Arbeidsretten* har kommet til at de saksøkte må få medhold, og vil bemerke:
- (42) Spørsmålet for Arbeidsretten er om den politiske demonstrasjonsaksjonen som Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund gjennomførte 15. juni 2015 var tariffstrid og ulovlig.

- (43) I tariffperioden gjelder det fredsplikt, men fredsplikten er i alminnelighet ikke til hinder for politiske demonstrasjonsaksjoner, jf. ARD 1920–21 side 1. Adgangen til politiske demonstrasjonsaksjoner er ikke direkte regulert i Hovedavtalen mellom LO og Spekter, og spørsmålet om adgangen til slike aksjoner må derfor bygge på de tariffrettslige normer som er utviklet i Arbeidsrettens praksis.
- (44) Formålskravet står sentralt i vurderingen av om en politisk demonstrasjonsaksjon er rettmessig; formålet må ikke være å fremtvinge en løsning av en retts- eller interessedvilt eller for øvrig søke å fremtvinge en endring av de tariffmessig ordnede forhold. Det avgjørende er «streikens sanne karakter, og ikke hvad den blir kalt. Det er realiteten det må komme an på, og ikke formen», jf. ARD 1928 side 48 på side 54. De sakene som har vært for Arbeidsretten om rettmessigheten av slike aksjoner har stort sett vært knyttet til spørsmålet om formålskravet er oppfylt.
- (45) Partene er enige om at formålskravet er oppfylt: Aksjonen har ikke hatt til hensikt å øve press på de tariffmessig ordnede forhold eller fremtvinge en løsning av en tvist. Spekter har trukket frem at aksjonens formål har en viss tilknytning til egne tariffforhold, og at dette har betydning for vurderingen av rettmessigheten. Retten kommer tilbake til dette i avsnitt 60.
- (46) For Arbeidsretten er spørsmålet om aksjonen på grunn av dens varighet krenker fredsplikten.
- (47) Aksjonen 15. juni 2015 varte i tre timer – fra kl. 10.00 til 13.00. Selve markeringen startet med appell utenfor Oslo S kl. 10.45, og deretter gikk deltakerne i tog til Stortinget. Utenfor Stortinget ble det holdt innlegg fra samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen, flere stortingsrepresentanter og representanter fra LO og forbundene. Markeringen utenfor Stortinget ble avsluttet ca. kl. 12.15. Medlemmer av fagforeningene som arbeidet på Grorud og i Drammen deltok i markeringen i Oslo sentrum. I begrunnelsen for varigheten uttalte forbundene at medlemmene trengte reisetid frem og tilbake til Oslo for å delta på arrangementet og i demonstrasjonstoget, og at tidspunktet var valgt for i minst mulig grad å ramme reisende og arbeidsgiver, jf. også avsnitt 12–14.
- (48) Det er under vitneforklaringene redegjort nærmere for de vurderinger forbundene gjorde da de besluttet å gjennomføre en aksjon og at den skulle ha en varighet på tre timer. Leder i Norsk Jernbaneforbund, Kjell Atle Brunborg, forklarte at ved å legge aksjonen til et tidspunkt midt på dagen kunne de få den markeringen de ønsket, samtidig som de rammet bedriften og kundene minst mulig. En kortere aksjon mot slutten av arbeidstiden –

eksempelvis fra kl. 14.00 til kl. 16.00 eller fra kl. 15.00 til kl. 17.00, ville vært i rushtiden og dermed rammet pendlerne, samt godstransporten i større grad. De ønsker som var kommet fra arbeidsgiver om gjennomføringen, herunder at togene skulle være bemannet, var imøtekommet. Leder i Norsk Lokomotivmannsforbund, Rolf Jørgensen, viste til det samme; at de ville ramme passasjerene og godstrafikken minst mulig, og at de hadde hatt et svært godt samarbeid med NSB. Tom Ingulstad, leder for persontog i NSB, ga også uttrykk for at konsekvensene ville vært betydelig større om partene ikke hadde kommet til denne enigheten om praktisk gjennomføring.

- (49) Retten legger på bakgrunn av bevisførselen til grunn at Spekter ikke ville bestridt rettmessigheten av aksjonen dersom den hadde vart i to timer. Det er fra Spekters side vist til at det normale er en til to timer, og at en varighet utover dette krever saklig begrunnelse. Det er særlig fremholdt at selve den politiske demonstrasjonsaksjonen består i at arbeidet nedlegges, og at den begrunnelse som er oppgitt for en varighet på tre timer – å frakte medlemmer til Oslo sentrum – ikke kan aksepteres. Det er derfor ikke bare varigheten i seg selv, men også begrunnelsen for den, som må vurderes.
- (50) Det er i Arbeidsrettens praksis ikke oppstilt absolutte grenser for hvor lenge en politisk demonstrasjonsaksjon kan vare, men det er vist til at den må være kortvarig, jf. også ARD 1960 side 1. Rettspraksis, og også praksis i arbeidslivet, viser at man har akseptert politiske demonstrasjonsaksjoner av ulik varighet. Det er ikke grunnlag for å si at det eksisterer en festnet oppfatning om en bestemt øvre grense.
- (51) Aksjonens varighet er klart relevant i vurderingen av om aksjonen er tariffmessig. I ARD 1970 side 65 hadde en varslet politisk demonstrasjonsaksjon i tilknytning til tvungen lønnsnemnd varighet på 48 timer. Retten kom til at aksjonen var tariffstridig og ulovlig på grunn av dens formål, og at «den omstendighet at streiken er gitt en varighet på hele to døgn forsterker inntrykket av at et slikt press fremtrer som en nærliggende og reell mulighet», jf. dommen side 71. I en slik situasjon var varigheten et moment som kastet lys over aksjonens formål og virkninger. Det er flere dommer på 1970-tallet som forutsetter at en demonstrasjonsaksjon må være «kortvarig», og at varigheten er et moment i rettmessighetsvurderingen. Det kan her vises til ARD 1975 side 12, ARD 1976 side 23, ARD 1979 side 37 og ARD 1979 side 116. I ARD 1984 side 85 uttalte retten på side 90 og 91:

«Arbeidsrettsdommene om politisk demonstrasjonsstreik er få, ca. 20 i alt, til tross for at det årlig er mange slike streiker. Dette henger sammen med at en politisk streik for å være lovlig og ikke tariffstridig må være kort. De fleste slike streiker er også korte, mange under en time, langt

de fleste under 3 timer, og meget få varer en arbeidsdag. 12 timers varighet er uvanlig og trenger saklig begrunnelse for ikke å være i strid med fredsplikten.»

- (52) Synspunktet ble gjentatt i ARD 1985 side 40 på side 49. Retten uttalte videre om vurderingen i den aktuelle saken:

«Det er likeledes på det rene at aksjonen på tidspunktet for hovedforhandlingen i denne sak fortsatt pågikk, og da derved hadde pågått i nær elleve døgn. Aksjonen har således en varighet som går langt ut over det som har forekommet ved politiske streiker som i tidligere rettspraksis er ansett som rettmessige. Arbeidsretten finner det imidlertid ikke nødvendig her å ta stilling til om dette – slik saksøkerne har anført – er tilstrekkelig til at aksjonen er såvel tariffstridig som ulovlig. Varighetsmomentet må i ethvert fall tillegges betydning ved rettmessighetsvurderingen i sammenheng med andre forhold.»

- (53) Av særlig betydning for vår sak er Arbeidsrettens dom i ARD 2001 side 88. Her hadde Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS) varslet en demonstrasjonsaksjon på Statoils installasjoner på 12 timer. Aksjonen var rettet mot Stortingets behandlingen av St.prp. nr. 36 (2000–2001) om eierskap i Statoil og fremtidig forvaltning av SDØE. Retten kom til at formålet isolert sett var forenlig med de alminnelige normene for fredspliktens rekkevidde. Det var også anført at aksjonen var tariffstridig og ulovlig på grunn av dens varighet, og om dette uttalte retten blant annet på side 104:

«Det forhold at en demonstrasjonsaksjon har et legitimt formål, vil ikke uten videre innebære at den vil være rettmessig. Retten viser her til at det på grunnlag av rettspraksis siden dommen i ARD 1960 s. 1 er etablert et vilkår om at en politisk demonstrasjonsstreik må være *kortvarig* for ikke å krenke den tariffrettslige fredsplikt. Dette kravet har fått sitt mest presise uttrykk i dommen i ARD 1984 s. 85, hvor Arbeidsretten blant annet uttaler at «12 timers varighet er uvanlig og trenger saklig begrunnelse for ikke å være i strid med fredsplikten». Denne uttalelsen er også funnet verdig til gjengivelse av Arbeidsretten i oppsummeringen i dommen i ARD 1985 s. 40 på s. 48.

Det er riktignok slik at rettspraksis ikke viser eksempler på at en politisk demonstrasjonsstreik er blitt bedømt som tariffstridig bare på grunn av sin varighet. Likevel finner Arbeidsretten at rettspraksis, med sine gjentatte understrekinger av kravet om kort varighet, gir grunnlag for å stille krav til varigheten selv om en aksjon etter sitt formål ikke bryter med fredsplikten. Absolutte grenser for varigheten gir rettspraksis imidlertid ikke grunnlag for å stille opp. Retten understreker derfor at betydningen av aksjonens varighet må vurderes konkret ut fra omstendighetene i det enkelte tilfelle.»

- (54) Arbeidsretten har som nevnt godtatt aksjoner av ulik varighet – og i eldre rettspraksis aksjoner med betydelig lengre varighet enn det vi står overfor i vår sak. Utviklingen i Arbeidsrettens praksis viser samtidig at varigheten i større grad har kommet inn i vurderingen av en aksjons rettmessighet. Den tariffmessige norm er at demonstrasjonsaksjoner må være kortvarige, men det er ikke grunnlag for å oppstille absolutte grenser for varighet. De faktiske omstendigheter i det enkelte tilfelle, herunder konsekvensene av en aksjon, vil kunne ligge forskjellig an. Arbeidsretten finner ikke at det

er grunnlag for å fastslå at en politisk demonstrasjonsaksjon på tre timer uten videre er tariffstridig og ulovlig alene på grunn av dens varighet.

- (55) Aksjonens varighet må således inngå i en samlet vurdering av om aksjonen er rettmessig. I ARD 2001 side 88 på side 104 uttalte retten at kravet til varighet på den ene siden ikke kunne stilles så strengt at arbeidstakerne ikke ble gitt tilstrekkelig tid til å gjennomføre den «politiske demonstrasjonen etter sin hensikt og forutsetninger». På den annen side hadde kravet om «kort varighet utvilsomt et grunnlag i hensynet til at arbeidsgiveren ikke skal bli unødig skadelidende». Retten uttalte videre:

«Som en konsekvens av dette må det ved rettmessighetsvurderingen etter rettens syn også ses hen til hvilke konsekvenser en demonstrasjonsaksjon har hatt eller kan få for arbeidsgiveren. Retten antar således at det er grunnlag for å stille krav om at det må være en viss forholdsmessighet mellom demonstrasjonsaksjonens varighet og dens virkninger.»

- (56) Arbeidsretten kom til at det ikke forelå «en rimelig grad» av forholdsmessighet. Den varslede aksjonen ville få konsekvenser utover den tiden aksjonen skulle vare ved at perioden med helt eller delvis nedstengning av produksjonen ville vare lenger. Dette måtte også hensyntas i vurderingen av hvilken varighet aksjonen i realiteten hadde. Retten viste også til de økonomiske konsekvensene av driftsavbruddet.
- (57) En politisk demonstrasjonsaksjon vil i alminnelighet få konsekvenser for arbeidsgiver, selv om dette ikke er formålet med aksjonen. Dette er en konsekvens av at arbeidet nedlegges, men her kommer kravet om at det må være en viss forholdsmessighet inn. Da står varigheten sentralt.
- (58) I det foreliggende tilfellet har aksjonen klart nok ikke hatt konsekvenser som er sammenlignbare med de som ville inntruffet i ARD 2001 side 88. Der ville konsekvensene vært av en helt annen og langt mer omfattende karakter enn i vår sak. I vår sak medførte aksjonen store forsinkelser og hadde ringvirkninger utover selve aksjonsperioden, men når aksjonen ikke fikk mer omfattende konsekvenser, skyldtes dette i stor grad samarbeidet mellom fagforeningene og arbeidsgiversiden om gjennomføringen. Retten legger til grunn at Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund vurderte virkningene og konsekvensene da aksjonen ble lagt midt på dagen.
- (59) Andre forhold vil også kunne komme inn i vurderingen. Spekter har under henvisning til blant annet dommen i ARD 1979 side 116 vist til konsekvensene for arbeidslivet av blant annet «stadig gjentatt arbeidsstans eller arbeidsnedleggelse». Arbeidsretten er enig i at det kan være relevant å se hen til aksjoners hyppighet i en virksomhet. Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund har deltatt i og gjennomført tre politiske

demonstrasjonsaksjoner på ni måneder: Først en times aksjon som var besluttet av LO mot vikarbyrådirektivet. Deretter en to timers aksjon som ble gjennomført som en felles markering fra tre av hovedorganisasjonene mot endringer i arbeidsmiljøloven. Den tredje var aksjonen i vår sak mot jernbanereformen. Det fremstår mer som tilfeldig at det har blitt flere aksjoner som på denne måten har rammet NSB-konsernet, og at det skyldes forhold utenfor fagforeningens rådighet.

- (60) Spekter har også vist til at formålet med aksjonen har en viss nærhet til egne lønns- og arbeidsvilkår, og at det tilsier særskilt varsomhet med å «strekke varigheten» og gjennomføre en aksjon som varer mer enn en til to timer. Varighet har i flere tidligere dommer vært trukket frem til støtte for at aksjonen ikke var rettmessig på grunn av dens formål. Politiske demonstrasjonsaksjoner vil etter sin natur gjerne ha en viss nærhet til egne interesser, og typisk når de retter seg mot politiske beslutninger om rammebetingelser for den tariffbundne virksomheten. Nærheten til egne arbeidsforhold i vår sak kan ikke lede til en annen vurdering, jf. også ARD 2001 side 88.
- (61) Retten ser at behov for å medregne reisetid for medlemmer etter omstendighetene vil kunne lede til at en aksjon får en varighet og virkning som gjør at den krenker fredsplikten; det krav til en rimelig grad av forholdsmessighet mellom varighet og virkning som gjelder for at fredsplikten ikke skal krenkes vil ikke være oppfylt. Retten legger til grunn at det var store fagmiljø i Drammen og på Grorud som det var viktig for forbundene at fikk mulighet til å delta. Retten har forståelse for det, og finner at den økte tidsbruk dette medførte, må anses akseptabel i denne saken, der aksjonen var rettet mot jernbanereformen. Retten har ikke grunnlag for å anse fredsplikten krenket på dette grunnlag, verken vurdert isolert eller i sammenheng med varigheten.
- (62) Arbeidsretten har etter dette kommet til at den politiske demonstrasjonsaksjonen som ble gjennomført 15. juni 2015 ikke var tariffstridig og ulovlig.
- (63) På bakgrunn av det resultat retten er kommet til er det ikke nødvendig å gå inn på saksøktes anførsler knyttet til foreningsfriheten i EMK artikkel 11.
- (64) Det er nedlagt påstand om sakskostnader. Retten har kommet til at det ikke bør tilkjennes sakskostnader i dette tilfellet fordi saken har reist et prinsipielt spørsmål.
- (65) Dommen er enstemmig.

SLUTNING

1. Landsorganisasjonen i Norge ved LO Stat, Norsk Lokomotivmannsforbund og Norsk Jernbaneforbund frifinnes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Marit B. Frogner (sign.)

Karen-Anne Gussgard (sign.)

Liv Gjølstad (sign.)

Karin Ask-Henriksen (sign.)

Tove Stangnes (sign.)

Thor Johansen (sign.)

Kjell Bjørndalen (sign.)

Riktig utskrift bekreftes: